

nursery teachers' professional development program lays the background for developing creative thinking elements such as imagination, productive memory, the ability to create distinct images.

It is noted that properly organized educational communication creates the most beneficial environment for the development of preschoolers' creative activity. Especial potential lies in dialogic communication, which satisfies the need for reciprocal understanding, facilitates creating an atmosphere of collective creativity and subject-subject relations. It is specified that the focus on the child and their development, enthusiasm for teaching, knowing basic principles of interaction between the educator and children are the foundations of the productive style of educational work. The article argues that the optimal educational communication is the communication that creates the best conditions for a child's development as a full-fledged subject of the learning activity, as an individual.

Key words: future educators, a style of educational communication, a subject-subject interaction principle, visual arts disciplines.

УДК 784:4.071.4

DOI: 10.32626/2309-9763.2018-25.-2.103-108

Марианна Сухолова
Marianna Sukholova

ПРОФЕСІЙНИЙ ІМІДЖ ВИКЛАДАЧА ВОКАЛУ: СУТНІСТЬ ПОНЯТТЯ

PROFESSIONAL IMAGE OF A VOCAL TEACHER: ESSENCE OF THE CONCEPT

У статті здійснено теоретичний аналіз сутності поняття “професійний імідж” викладача вокалу. Розкрито основні поняття, сутність (зовнішній вигляд, використання вербальних і невербальних засобів спілкування, внутрішня відповідність образу професії – внутрішнє “Я”), складові, структуру та деякі аспекти професійного іміджу викладача вокалу в освітньому просторі. Доведено, що імідж є механізмом, що оптимізує професійну соціалізацію особистості.

Ключові слова: імідж, викладач вокалу, інноваційність, комунікативна компетентність, професіоналізм.

“Давай настанови тільки тому, хто шукає знань, виявивши своє невігластво. Роби допомогу тільки тому, хто не вміє виразно висловити свої заповітні думи. Навчай тільки того, хто здатен, дізнавшись про один кут квадрата, уявити собі решту три”.

Конфуцій (бл. 551 – 479 до н.е. давньокитайський мислитель)

Упродовж останніх років вимоги до конкурентоздатності фахівців мистецької сфери невпинно зростають, що зумовлює необхідність формування професійного іміджу викладача вокалу у суспільстві та проведення активної іміджевої політики в мистецько-освітній сфері, висуває нові вимоги до професійної підготовки фахівця, а тим паче викладача вокалу, який повинен бути взірцем та прикладом зовнішнього вигляду, стилю та поведінки для свого учня.

Сьогодні формування позитивного іміджу стає актуальною проблемою не лише у політичній та діловій сфері, але й у діяльності викладачів вищої школи, завдання яких полягає у підготовці висококваліфікованих, конкурентоспроможних кадрів.

За таких умов, показниками професіоналізму педагога-музиканта є: загальна, професійно-педагогічна і музична культура, ініціативність, інноваційність, прийнятті правильних нестандартних рішень, комунікабельність, здатність до взаєморозуміння, комунікативна компетентність, уміння викликати симпатію й довіру, уміння створити обстановку психологічного комфорту.

Зважаючи на все вищесказане, зростає необхідність наукового вивчення проблеми іміджу викладача вокалу, якою повинна бути поведінка та вміння подати себе в суспільстві та перед учнями, якими рисами культури, такту та дипломатичності повинен володіти викладач. Усе це включає в собі поняття професійний імідж викладача вокалу. Імідж викладача – це не тільки зовнішній вигляд, а й особисте мислення, учинки, дії, вміння говорити й слухати, вміння підкреслити свою специфічність та індивідуальність. Те, як сприймають викладача оточуючі, залежить саме від його іміджу. Перед сучасним фахівцем постає завдання створення власного образу та професійного іміджу, що дає змогу бути прикладом для наслідування.

Різні аспекти формування іміджу майбутніх фахівців присвячено роботи таких закордонних учених та науковців, як Л. Браун, Ф. Тейлор, А. Файоль та ін. Серед вітчизняних дослідників – Є. Богданова, В. Зазика, О. Перелигіну, О. Петрову, Г. Почеппова та ін.; сутність категорії “професійний імідж” та особливості його ефективної самопрезентації розкрито у працях В. Бебіка, М. Вудкока, Ф. Кузіна, Д. Френсіса та ін.; компетентнісного підходу в галузі підготовки майбутнього фахівця музичного мистецтва висвітлено у дослідженнях Л. Масол, О. Олексюк, Г. Падалки, Т. Пляченко, А. Растригіної, О. Ростовського та ін.; імідж викладача вокалу отримує нове звучання у зв’язку із аналізом різних аспектів професійної культури (В. Краєвський, А. Ситник, В. Сластьонін, Л. Мітіна та ін.).

Метою статті є теоретичний аналіз сутності професійного іміджу викладача вокалу.

Кожна людина має свій статусний образ. Інакше його можна назвати іміджем. Імідж (від англ. image – образ) – це сукупність уявлення в тому, яким повинен бути індивід відповідно за своїм статусом.

Невідповідність статусу – це виклик суспільству, це протиставлення себе соціуму, що впливає деструктивно для психіки людини, який соціальний за своєю природою. Формування іміджу, турбота про неї дає змогу саморозвиватися, мати психологічну гармонію.

Під образом фахівця розуміють не тільки візуальний, зоровий образ, вигляд, але й його спосіб мислення, дій, вчинків тощо. У цьому випадку слово “образ” має вживатися в широкому сенсі – як уявлення про людину. Це означає, що поняття “імідж” може трактуватися і як те, яким бачать фахівця, точніше, як його оцінюють, як до нього ставляться. Імідж – це думка, судження, що виражає оцінку чого-небудь, ставлення до чого-небудь, погляд на що-небудь (С. Ожегов). Кожен із нас створює певний образ – імідж – уявлення про людину, що складається на основі її зовнішнього вигляду, звичок, манери говорити, менталітету, вчинків, вміння висловити та показати той чи інший матеріал тощо. Імідж – цілеспрямовано сформований образ (якої-небудь особи, явища, предмета), виділяє певні ціннісні характеристики, покликаний надавати емоційно-психічний вплив на кого-небудь з метою популяризації, реклами тощо.

Під час формування іміджу викладача вокалу реальні якості тісно переплітаються з тими, які приписують йому оточуючими [3].

“Імідж є механізмом, що оптимізує професійну соціалізацію особистості. Він забезпечує необхідну автентичність, адаптацію, ефективну соціалізацію й оптимальний розвиток суб’єкта професійної діяльності в їхній сукупності. Дає змогу найкращим чином самоідентифікуватися, ефективно й цілеспрямовано організувати соціальний простір, забезпечити динаміку розвитку самої особистості” [1, с. 293].

Спираючись на наявні визначення іміджу, виокремимо його основні складові. Найбільш значимими з них є: зовнішній вигляд; використання вербальних і невербальних засобів спілкування; внутрішня відповідність професії – внутрішнє “Я”. Зовнішній вигляд допомагає викладачу привернути до себе увагу, створити позитивний образ, показати себе не тільки симпатичною, позитивною людиною, але й прекрасним викладачем. Своім зовнішнім виглядом викладач повинен викликати прихильність до себе учнів і дорослих. У ньому повинні гармонійно поєднуватися багатий внутрішній світ, любов до дітей і турбота про них. Слід пам’ятати, що діти вчать у дорослих людей і, дуже часто копіюють в усьому, перш за все, в улюбленого викладача правильно вдягатися, як потрібно виглядати, висловлювати свою думку та манери

поведінки. У манері одягатися проявляється одне з головних правил: красиво виглядати – значить проявляти повагу до оточуючих людей. Вимоги, що пред'являються до зовнішнього вигляду людини, допомагають викладачу покращити свій професійний імідж і досягти успіху. Унікаючи недовірливого ставлення колег до своїх професійних якостей, не слід з'являтися на роботі в ультрамодному одязі. Розумно поєднуючи тенденції моди зі своїм зовнішнім виглядом, слід дотримуватися такого правила: бути одягненим занадто модно – ознака поганого смаку, відставати ж від моди неприпустимо, тобто треба одягатися модно, але ближче до класичного стилю з урахуванням тенденцій сучасних елементів. Справжній викладач не стане підкреслювати одягом свою зовнішність, він буде демонструвати свій розум, професійні навички, але й не забувати про охайність та витонченість в своєму образі [2].

В. Шепель висловив дуже слушну думку про те, що “привабливий імідж педагога-музиканта – це прояв його інтелектуальності та вихованості” [4, с. 282].

Вербальні й невербальні засоби спілкування є важливими складовими іміджу – що і як говоримо, чи вміємо словом привернути людину до себе, які жести, міміку й пози використовуємо, як сидимо, стоїмо й ходимо. Для поліпшення свого професіоналізму викладачу необхідно звернути увагу і на вміння представити себе оточуючим у найбільш вигідному світлі. Більшість дослідників поділяють думку, що вербальний канал використовується для передачі інформації, у той час як невербальний канал застосовується для “обговорення” міжособистісних стосунків, а в деяких випадках використовується замість словесних повідомлень. Невербальне спілкування цінне тим, що воно проявляється, як правило, несвідомо й мимовільно, зумовлено імпульсами нашої підсвідомості; таким чином, відсутність можливості підробити ці імпульси дозволяє нам довіряти йому більше, ніж вербальному каналу спілкування.

Внутрішня відповідність професії – внутрішнє “Я” вважається провідною зі складових викладацького іміджу, оскільки вміння подобатися, викликати прихильність до себе інших людей є необхідною якістю в професійному спілкуванні [3].

Внутрішній образ – це культура викладача, безпосередність і свобода, чарівність, емоційність, гра уяви, витонченість, шлях постановки та вирішення проблем, асоціативне бачення, несподівані яскраві ходи в сценарії уроку, настрій на творчість, урівноваженість в умовах публічності та багато інших складових. Зовнішній образ – це спеціальні форми вираження ставлення до матеріалу, передача емоційного ставлення до дійсності, уміння самопрезентації, виведення учнів на ігровий рівень, уміла постановка всього ходу уроку [1].

У психології під образом розуміється суб'єктивна картина світу чи його фрагментів, включаючи самого суб'єкта, інших людей, просторове оточення, тимчасову послідовність подій [4].

У соціальній психології імідж розглядають як різновид образу, що виникає в результаті соціального пізнання. Під образом розуміють результат психічного відображення або подання того чи іншого об'єктивного явища. У процесі цього відображення можливі зміни вихідної інформації, і, відповідно, образ не обов'язково буде точною копією відображуваного. Процес створення образу може бути активним і цілеспрямованим, містити процедури аналізу, та синтезу, завдяки якому образ стає характеристиками індивідуального явища. У психолого-педагогічних літературних джерелах під іміджем розуміють стиль і форму поведінки людини, причому переважно зовнішня сторона поведінки в суспільстві. Іноді іміджем називають набір значень і вражень, завдяки яким у людей складається уявлення про об'єкт, вони запам'ятовують його і починають ставитися до нього певним чином, або завдяки яким об'єкт стає відомим. При цьому, як правило, уточняється, що об'єктом іміджу найчастіше є людина, група людей або компанія. У комплексі визначень підкреслюється, що імідж включає не тільки природні властивості особистості, але й спеціально вироблені, створені й сформовані. В інших трактуваннях робиться акцент на те, що імідж складається з об'єктивних характеристик об'єкта, зокрема імідж людини ґрунтується на психологічному типі особистості, її відповідності запитам часу і суспільства [3].

Основні підходи до іміджу:

- функціональний, за якого виділяють його типи, виходячи з різного функціонування;
- контекстний, за якого дані типи функціонування перебувають у різних контекстах реалізації;
- порівняльний, за якого порівнюють близькі за значенням іміджі.

Імідж є найбільш ефективним способом подачі повідомлення, який у змозі обійти наявні в кожній людині різноманітні перепони. Звідси й виникає ідея іміджу як публічного або зовнішнього “Я” людини, яке досить часто може відрізнитися від її внутрішнього “Я”. Ваш образ – це портрет, який ви показуєте оточуючим. Образ повинен працювати на вас, а не проти Вас.

Особистісний імідж – це образ людини, обумовлений її внутрішніми якостями й особливими індивідуальними властивостями. Він ділиться на позитивний і негативний.

Американський учений К. Роджерс стверджує, що до ефективною взаємодії готовий лише педагог із позитивною Я-концепцією, якому властиве почуття власної значущості, гнучкість мислення, впевненість у здатності займатися педагогічною діяльністю, переконаність в імпуванні всім людям, зокрема учням. Такий учитель готовий до подолання професійних і життєвих труднощів, відчуває соціальну значущість власної професії, а свої здібності, прагнення до емпатійності, сезитивність, емоційну рівновагу, життєрадісність і впевненість у собі застосовує під час навчально-виховного процесу. Така людина зазвичай стійка до професійних деформацій, емоційного, інтелектуального, фізичного виснаження, професійного вигорання, викликає повагу й прагнення до наслідування серед учнів [4, с. 46].

Професійний імідж – образ людини, детермінований професійними характеристиками, містить у собі позитивну й негативну сторони. Як показує практика, особистісний імідж є більш пріоритетним порівняно з професійним. Необхідно розглянути деякі аспекти використання інструментарію для побудови іміджу викладача. У побудові викладацького іміджу – створення іміджу є тільки доповненням, а не заміною педагогічної діяльності. Слід звертатися до створення іміджу задовго до початку педагогічної роботи. В основі комунікації має бути проста мова, а представлені проблеми повинні мати значення для кожного. Найбільш значимими є професійна компетентність викладача й ерудиція, педагогічна рефлексія, педагогічне цілепокладання, педагогічне мислення та імпровізація, педагогічне спілкування.

Професійна компетентність викладача – головний інструмент особистості фахівця і, відповідно, його іміджу. Як справедливо зазначає відомий психолог А. Маркова, підвищення професійної компетентності педагога ускладнено низкою обставин. З одного боку, потреба сучасного викладача у психологічних знаннях може бути високою, але не підкріплюватися практикою роботи, тому більша частина готових наукових досліджень і рекомендацій не затребувані навчальними установами. З іншого боку, ще до цього часу не розроблена цілісна концепція праці викладача, яка б могла бути основою для показників ефективності його роботи. Професійна діяльність викладача, у якій на досить високому рівні здійснюється педагогічна діяльність, спілкування, реалізується особистість викладача, і водночас досягаються хороші результати в навчанні та вихованні учнів. При цьому компетентність педагога визначається також співвідношенням його професійних знань і вмінь, психолого-педагогічних якостей. Таким чином, складається цілісна картина професійної компетентності, яка допоможе викладачу вокалу у вирішенні багатьох практичних питань [3].

Педагогічна діяльність – це професійна активність викладача, у якій він за допомогою різних компонентів цілісного освітнього процесу вирішує завдання навчання й виховання. Професійна компетентність викладача полягає в тому, щоб він не упустив загальних педагогічних завдань і зміг уміло конкретизувати їх залежно від ситуації. Крім того, викладач має справу з педагогічними завданнями, спрямованими на різні сторони психічного розвитку учня – навчальні, розвивальні.

Професіоналізм педагога полягає в тому, щоб вирішувати їх одночасно і впродовж усього періоду навчання. Це пов'язано з тим, що при постановці навчальних завдань досить знати як

викладання предмета, а при формулюванні розвивальних і виховних завдань – треба вміти вже оперувати показниками психічного та інтелектуального розвитку учнів і виявляти їх настрої у учнів. Підсумовуючи, можна сказати, що педагогічна компетентність складається зі знань, умінь, навичок, а також способів і прийомів їх реалізації у діяльності, спілкуванні, розвитку (саморозвитку) особистості. Під педагогічною компетентністю викладача розуміється гармонійне поєднання знань навчальної дисципліни, дидактики і безпосередньо методики його викладання, а також умінь і навичок (культури) професійного спілкування. Основними характеристиками професійного спілкування є педагогічна ерудиція й педагогічна рефлексія. Педагогічна ерудиція – своєрідний запас необхідних знань, який викладач вокалу застосовує у своїй професійній діяльності для вирішення педагогічних завдань.

Педагогічна рефлексія – здатність викладача уявити собі, як учень відноситься в тій ситуації до нього. Рефлексія означає усвідомлення викладачем себе з точки зору учнів у різних ситуаціях. Педагогу важливо розвивати в себе здорову конструктивну рефлексію, що приводить до поліпшення діяльності, а не до її руйнування постійними сумнівами й ваганнями. Педагогічна рефлексія – це самостійне звернення викладача до самоаналізу. Викладачу необхідне використання педагогічного мислення та інтуїції для виявлення прихованих внутрішніх властивостей педагогічної діяльності у процесі роботи. Під педагогічною імпровізацією розуміємо знаходження несподіваного рішення і його миттєве втілення, збіг процесів створення та застосування при їх мінімальному розриві. Роль правильно організованого педагогічного спілкування особливо велика, оскільки атмосферу бесіди з учнем створює саме викладач. Під педагогічним спілкуванням звичайно розуміють професійне спілкування викладача і учня, що має певні функції і спрямоване на створення сприятливого психологічного клімату, а також на іншого роду психологічну оптимізацію навчальної діяльності і стосунків між викладачем і учнем, як зазначав О. Леонтєв.

Професійний імідж викладача вокалу є проекцією його особистості і характеризується наявністю власного стилю та сумою індивідуальних характеристик, що роблять його неповторним.

Аналізуючи та узагальнюючи все вищесказане, необхідно підкреслити, що професійний імідж сучасного викладача вокалу вимагає багатства духовної сфери, високої моральності та психологічної стійкості. Звичайно, створення позитивного іміджу викладача – непросте завдання. Воно потребує величезної роботи над собою, але приносить якісні результати.

Професійний імідж викладача вокалу – складне психолого-педагогічне явище, а тому в перспективі вимагає докладних досліджень, як особистісний феномен, і як явище створення колективного образу. Перспективи дослідження іміджу вбачаємо у поглибленому вивченні конкретних сфер іміджеутворювальної діяльності в контексті практики, яка тісно пов'язана з формуванням найбільш соціально запитуваних типів іміджу та виробленням науково-практичних рекомендацій для конкретного типу іміджу.

Список використаної літератури

1. Калюжний А. А. Психологія формування іміджу вчителя / А. А. Калюжний. – М. : ВЛАДОС, 2004. – 222 с.
2. Медінцев, В. А. Діалогічне моделювання психологічних взаємодій / В. А. Медінцев // Питання психології. – 2005. – № 5. – С. 5-9.
3. Шепель В.М. Имиджелогия. Секреты личного обаяния / В.М. Шепель. – М. : Феникс, 2005. – 320 с.
4. Довга Т. Імідж особистості як необхідна умова професійного становлення педагога / Т. Довга // Теоретико-методичні проблеми виховання дітей та учнівської молоді. – 2010. – Вип. 14. – Кн. 1. – С. 66–75.
5. Кайданова Л. Професійна компетентність та імідж сучасного викладача / Л. Кайданова // Гуманітарний вісник. – 2009. – № 17. – С. 24–29.

6. Межерицька О. Впровадження іміджології як компонента навчального процесу у вищих закладах освіти / О. Межерицька // Теорія і методика управління освітою. – 2010. – Вип. 3. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://tme.umo.edu.ua/docs/3/10mezhee.pdf>.
7. Олексенко В. Формування професійного іміджу сучасного вчителя / В. Олексенко // Проблеми освіти. – 2015. – Вип. 84. – С. 258-263.

In the article, the theoretical analysis of the essence of the concept of “professional image” of a vocal teacher is carried out. The basic concepts, essence (appearance, use of verbal and non-verbal means of communication, internal conformity of the profession’s image – internal “I”) are revealed, which make up the structure and some aspects of the professional image of the vocals teacher in the educational space. It is proved that the image is a mechanism, optimizing the professional socialization of the individual. It provides the necessary authenticity, adaptation, effective socialization and optimal development of the subject of professional activity in their totality, allows the best self-identification, effectively and purposefully organize the social space, ensure the dynamics of the development of the individual. The article emphasizes that the attractive image of a music teacher is a manifestation of his intellectuality and upbringing. It emphasizes the importance of the internal conformity of the profession – the inner “I”, which is considered the leading part of the teaching image, because the ability to please, to have other people with oneself is the necessary quality in professional communication. After all, the inner image is the teacher’s culture, spontaneity and freedom, charm, emotionality, imagination play, grace, the way of posing and solving problems, associative vision, unexpected bright moves in the lesson scenario, a mood for creativity, poise in public conditions and many other components. The external image is a special form of expression of the attitude to the material, the transfer of the emotional attitude to reality, the ability to self-presentation.

Key words: *image, vocal teacher, innovativeness, communicative competence, professionalism.*

УДК 37.016:781.62

DOI: 10.32626/2309-9763.2018-25.-2.108-115

Олена Тарківська-Нагиналюк
Olena Tarkivska-Nahynaliuk

ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ РОЗВИТКУ МЕТРО-РИТМІЧНОГО ЧУТТЯ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ МУЗИКИ В АНСАМБЛІ УКРАЇНСЬКИХ НАРОДНИХ ІНСТРУМЕНТІВ

PEDAGOGICAL CONDITIONS FOR THE DEVELOPMENT OF METRO- RHYTHMIC FLAIR OF FUTURE MUSIC TEACHERS IN THE ENSEMBLE OF UKRAINIAN FOLK INSTRUMENTS

У пропонованій статті визначено поняття “педагогічні умови розвитку метро-ритмічного чуття майбутніх учителів музики” у процесі занять в ансамблі народних інструментів. Спираючись на дидактичні принципи, компоненти та різні підходи науковців до педагогічних умов визначаються та обґрунтовуються такі педагогічні умови, як особистісна, змістова, методично-технологічна, пропедевтична. Формуються твердження про те, що визначені педагогічні умови стануть підґрунтям для розвитку професійно-особистісних якостей майбутніх учителів музики в опануванні ними методики розвитку метро-ритмічного чуття як одного з головних компонентів музичних здібностей студентів. Обрані педагогічні умови спрямовані на формування особистісних якостей, знання змісту, форм та методів для майбутньої професійно-творчої роботи студента у закладах загальної середньої освіти.

Ключові слова: *педагогічні умови, професіограма особистості вчителя, змістова педагогічна умова, методично-технологічна педагогічна умова, пропедевтика, робота в ансамблевому колективі.*